

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler: HESOL
Telefon (direkte): 37013929

Deres ref.: 11/763 NBA:amb
Vår ref.: 2010/2112-6

Vår dato: 07.06.2012
Løpenr.: 15496/2012

Høring - endringer i lov om folkebibliotek

Viser til brev av 8. mars 2012 om høring - endringer i lov om folkebibliotek.
Vedlagt er høringsuttalelse fra Aust-Agder fylkeskommune som ble behandlet i fylkesutvalget 5. juni 2012.

Vennlig hilsen

Randi Nilsen
Randi Nilsen
fylkesbiblioteksjef

Hege Solli
Hege Solli
bibliotekrådgiver

Saksframlegg

Dato: 20.04.2012
Arkivref: 2010/2112-11370/2012 / C60

Saksbehandler: Randi Nilsen

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
12/93	Fylkesutvalget	05.06.2012

HØRING - ENDRINGER I LOV OM FOLKEBIBLIOTEK

1. FORSLAG TIL VEDTAK

Fylkesrådmannen fremmer slikt forslag til vedtak:

1. Fylkesutvalget slutter seg til forslag til endringer i lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek.
2. Fylkesutvalget anbefaler at alternativ 2 til formulering under § 5 velges.
3. Fylkesutvalget savner en nærmere beskrivelse av de statlige bibliotekoppgavene i § 8, og anbefaler at sentrale elementer som samarbeidet mellom statlig og regionalt nivå samt ansvar for medieforsyning sett i lys av den digitale utviklingen bør omtales i loven.
4. Fylkesutvalget mener at det er viktig å sikre den frie låneretten for alle, og sørge for en best mulig utnyttelse av bibliotekenes samlinger. Fylkesutvalget foreslår derfor at sammenhengen mellom låneretten for alle (§ 1) og lånesamarbeidet (§ 3) bør presiseres i forskrift, slik at ikke låneretten begrenses ut fra lokale ønsker og tilpasninger.

Behandling i fylkesutvalget - 05.06.2012

Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

2. SAMMENDRAG

Kulturdepartementet har lagt fram forslag til endringer i lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek (folkebibliotekloven), og kommuner og fylkeskommuner er invitert til å avgi høringsuttalelser. Forslaget til lovendring er i stor grad en lovteknisk tilpasning. Departementet foreslår at det fortsatt skal være krav om bibliotek i alle kommuner, ledet av en fagutdannet biblioteksjef, og at fylkeskommunen skal ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling. Fylkesrådmannen foreslår at fylkesutvalget gir sin tilslutning til forslaget til ny lov. I tillegg foreslår fylkesrådmannen noen tilføyelser til de foreslåtte formuleringene.

3. BAKGRUNN FOR SAKEN

Kulturdepartementet har lagt fram forslag til endringer i lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek (folkebibliotekloven). Forslaget er i hovedsak en oppfølging av St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid* (bibliotekmeldingen), som ble vedtatt i Stortinget i juni 2009. I meldingen ble det vist til at det er behov for utvikling i biblioteksektoren mot mer robuste og omstillingsdyktige bibliotek som kan tilby alle innbyggerne bedre bibliotektenester. Forslagene til lovendringer som presenteres nå skal bidra til å legge til rette for gjennomføring av politikken som er lagt fram i bibliotekmeldingen. Fylkesbibliotekenes oppgaver omtales i folkebibliotekloven, og fylkesbibliotekenes rolle vies stor oppmerksomhet i høringsnotatet.

3.1 Problemstillinger

Departementet peker i høringsnotatet på at det har vært et siktemål å gjøre så små endringer i loven som mulig. Samtidig foreslås en gjennomgående lovteknisk oppdatering, slik at alle bestemmelser av frivillig karakter foreslås fjernet i lovteksten. Høringsnotatet drøfter behovet for å ha en felles lov for alle typer bibliotek, men konkluderer med at samarbeidet mellom universitets- og høgskolesektoren og folkebibliotekene fungerer godt uten at det er nødvendig å regulere dette i lov. På ett punkt ber departementet om synspunkter på to alternative forslag til formulering. Dette gjelder kravet til kompetanse for biblioteksjefer i kommunene, omtalt i kapittel II, § 5.

4. KOMMENTARER TIL LOVFORSLAGET

I det følgende kommenteres sentrale lovparagrafer.

Kapittel I. Folkebibliotekenes formål og virksomhet:

§ 1 er lovens formålsparagraf. Den opprinnelige paragrafen foreslås beholdt, men med tilføyelse av begrepene *aktiv formidling* og et tillegg *... bøker og andre medier*. Nye setningsforslag er *Folkebibliotekene skal være møteplass og arena for offentlig samtale og debatt, og Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent*.

Vurdering:

De foreslåtte endringene i § 1, formålsparagrafen, forsterker folkebibliotekenes samfunnsoppdrag. Den nye formålsparagrafen er mer omfattende enn den gamle, og krever at folkebibliotekene skal være en aktiv kultur- og samfunnsaktør i kommunene. Denne rollen harmonerer godt med den som er beskrevet i utkast til strategisk plan for bibliotekutvikling i Aust-Agder, der en uttrykker at alle folkebibliotekene bør tilstrebe en funksjon som kommunens litteraturhus.

Kapittel II. Kommunale folkebibliotek:

Ekisterende lov har en § 6 som omtaler de kommunale skolebibliotekene, der det kreves at det skal være et organisert samarbeid mellom folkebiblioteket og de kommunale skolebibliotekene. Denne bestemmelsen er foreslått fjernet, da kommunene bør stilles friere med hensyn til samarbeid internt i kommunen. En annen begrunnelse er at tilsvarende bestemmelser ikke finnes i opplæringslova for skolebibliotekene.

§ 3 omtaler lånesamarbeidet mellom bibliotekene. De nye utfordringene som digitale media bringer inn i lånesamarbeidet, nevnes ikke i høringsnotatet.

§ 4 omtaler kommunenes ansvar for folkebibliotekene, og foreslår at bestemmelsen fortsatt skal lyde at alle kommuner skal ha folkebibliotek, som kan drives av kommunen alene eller i driftsfellesskap med annen kommune, fylkeskommunen eller statlig institusjon.

§ 5 omtaler krav til kompetanse for biblioteksjefer i kommunene. Her foreslås to alternativer: *Alternativ 1: Kompetanse. Alle kommuner skal ha fagutdannet biblioteksjef. Departementet gir nærmere forskrifter om kvalifikasjonskrav.* *Alternativ 2: Personell. Alle kommuner skal ha biblioteksjef. Departementet gir nærmere forskrifter om funksjonskrav knyttet til biblioteksjefstillingen.*

De to alternativene drøftes grundig i høringsnotatet. Alternativ 1 er som dagens bestemmelser, med unntak av mulighet for å søke dispensasjon fra kompetansekravet dersom kvalifisert søker ikke kan finnes. Dette er i praksis en innskjerping av dagens kompetansekrav, under henvisning til at bibliotekenes virksomhet skal være omfattende og utadrettet. Departementet ønsker med dette å oppnå en mer offensiv holdning i kommunene med hensyn til å oppfylle kravet til fagutdanning. Som et alternativ til muligheten for å søke dispensasjon fra kompetansekravet, skal kommunene oppfordres til for eksempel å søke interkommunale samarbeidsløsninger. Alternativ 2 foreslår å fjerne kompetansekravet i loven, og fastsette funksjonskrav i forskriften. Dette alternativet imøtekommer de kommunal- og regionalpolitiske prinsippene om større fleksibilitet for kommunal organisering og den kommunale selvbestemmelsesretten. Et funksjonskrav knyttet til biblioteksjefstillingen vil bidra til å legge til rette for fleksibilitet, slik at kommunen kan tilsette gode søkere som ikke nødvendigvis har bibliotekfaglig utdanning. Funksjonkravet til en biblioteksjef må sees i sammenheng med formålsparagrafen, som gir et overordnet funksjonskrav for folkebiblioteket som sådan.

Departementet konkluderer med å foreslå å beholde kompetansekravet i alternativ 1. Begrunnelsen er at bibliotekfaglig kompetanse er grunnleggende for å sikre gode bibliotektjenester.

Vurdering:

§ 4 slår fast at alle kommuner skal ha et folkebibliotek. Det kunne her være naturlig å peke på hele det kommunale bibliotektilbudet, det vil si folkebibliotek og skolebibliotek i grunnskolen.

Et velfungerende lånesamarbeid er en bærebjelke i det norske bibliotekvesenet. Lovforslaget sier i § 1 at bibliotekene skal ... *stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.* I § 3 slås det fast at bibliotekene skal følge felles regler om lånesamarbeid, og at departementet kan gi nærmere forskrifter. Det pågår en diskusjon i bibliotekmiljøene om ansvar for mediaforsyning, i kjølvannet av at fylkesbibliotekene trekkes ut av

samlingsutvikling og praktisk fjernlånsarbeid. Flere biblioteker utnytter mulighetene i biblioteksystemene slik at lånerne fra egen kommune favoriseres, mens andre lånerne blir stilt bakerst i køen. Dette gjelder media med venteliste og / eller nye media. Slike tilpasninger undergraver arbeidet med at lånerne selv skal kunne bestille der de måtte ønske gjennom samsøkene. Fylkesrådmannen anser det som svært viktig at begrepet *alle som bor i landet* presiseres i forskrifter, slik at ikke lånemulighetene blir begrenset ved hjelp av tekniske løsninger.

Fylkesrådmannen har vurdert de to alternativene til § 5, og vil anbefale at alternativ 2 i høringsforslaget bør legges til grunn. Det er kommunen selv som bør avgjøre kvalifikasjonskrav og egnethet også til biblioteksjefstillingen. Det er i kommuner med små ressurser til bibliotekdrift problemene er størst med å skaffe kvalifiserte søkere. Samtidig er kravet til faglig dyktighet ekstra stort der en eller svært få personer skal dekke alle områder og funksjoner som lovens formålsparagraf krever.

Kapittel III. Fylkeskommunens bibliotekoppgaver:

Departementet foreslår en sterk forenkling av teksten som gjelder fylkesbibliotek. Det slås fast at *Fylkeskommunen skal ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, herunder gi råd til lokale myndigheter, yte bibliotekfaglig veiledning og assistanse, og arrangere møter og kurs om bibliotekspørsmål*. Dette er kjerneoppgaver som er videreført fra gjeldende lov. Bestemmelser om organisering, samarbeid med vertsbibliotek og ansvar for fjernlånsvirksomhet (det vil si lån mellom bibliotekene) er tatt bort. Mens det tidligere var formulert krav om et eget fylkesbibliotek ledet av en fagutdannet biblioteksjef, foreslås det nå at fylkeskommunen skal ha bibliotekfaglig kompetanse på ledernivå.

Departementet framhever i høringsnotatet det regionale leddets betydning for å få gjennomført en god forankring av den statlige bibliotekpolitikken. Det pekes også på at regionale og kommunale bibliotekplaner bidrar til å gi sammenheng i mål og innsatsområder for den samlede bibliotekvirksomheten. Videre pekes det på at fylkesbibliotekene bør ha en sentral rolle i å bygge opp nettverk og kompetanse, og at de kan fungere som rådgivende for Nasjonalbiblioteket når det gjelder nasjonal bibliotekutvikling. Når det gjelder ansvarsforhold i forhold til fjernlån, bemerkes det at begrepet lånesamarbeid er mer dekkede. Det sies at et velfungerende samarbeid forutsetter fellestenkning for eksempel om transportordninger, tekniske løsninger og samlingspleie. Høringsnotatet tolkes slik at en forventer fylkeskommunal medvirkning, selv om dette ikke er nevnt eksplisitt i lovteksten. I forslaget til ny lovtekst er også bestemmelsen om at det skal være organisert samarbeid med statlige skolemyndigheter og fylkeskommunal skoleledelse tatt ut.

Vurdering:

Aust-Agder fylkeskommune har gjennom de siste årene gjort endringer for fylkesbiblioteket i tråd med føringene i bibliotekmeldingen. Fylkesbiblioteket har avviklet driftsoppgaver, lagt hovedvekten på utviklingsarbeid, og satt i gang felles bibliotekbasesøk (Agder samsøk) og bibliotektransport sammen med Vest-Agder fylkeskommune. Fylkeskommunen la sine kulturformidlingsoppgaver til fylkesbiblioteket i 2002, og dannet Aust-Agder bibliotek og kulturformidling (AABk) som en virksomhet innenfor fylkeskommunen. AABk er ledet av fylkesbiblioteksjefen. Fylkesrådmannen ser dette som en vellykket organisering av fylkesbiblioteket. Det er positivt at fylkeskommunene får større frihet til å velge den organisering som passer den enkelte, men det er viktig med god synlighet både overfor kommuner og stat hvor ansvaret for bibliotekoppgavene ligger. For å kunne ivareta rollen som aktiv utviklingsaktør er det også viktig at enheten som har ansvaret for bibliotekutvikling har tilstrekkelig myndighet og handlingsrom.

Kapittel IV. Statlige oppgaver:

Lovteksten er her svært kort, og slår bare fast at departementet, eller den departementet bestemmer, ivaretar statlige bibliotekoppgaver.

Vurdering:

Fylkesrådmannen savner her videre beskrivelser av de statlige bibliotekoppgavene, som utfyller og overbygger de regionale oppgavene som er beskrevet. Bibliotekmeldingen foreslo at det skulle opprettes en ordning med frivillige samarbeidsavtaler mellom staten og fylkeskommunene for å styrke arbeidet med bibliotekutvikling. Det ville være ønskelig om statlig nivå kunne åpne for dette. Regionene har de siste årene påtatt seg krevende samordningsoppgaver, så som samsøk og bibliotektransport, for å gi bedre bibliotektenester til innbyggerne. Slike samordningsoppgaver kunne naturlig vært lagt til det statlige nivået, for å sikre likt tilbud i hele landet. Videre utgjør tilgang til digitale kunnskapsbaser en stor utfordring for alle bibliotekene. Det er en krevende oppgave å forhandle pris og kjøpe tilgang til baser fra forskjellige leverandører. Arbeidet med felles tilgangsavtaler, såkalte konsortieavtaler, som finnes for fagbiblioteksektoren, er det behov for også for folkebibliotek og skolebibliotek. En statlig finansiering av sentrale baser ville kunne sikre kvaliteten på informasjonsarbeidet i bibliotekene. Utlån av e-bøker er på vei inn i folkebibliotekene. I universitets- og høyskolesektoren utgjør e-bøker og e-tidsskrifter en stadig større del av samlingene. Disse er unntatt fjernlån av rettighetshensyn. Dette har ført til at en stadig mindre mediasamling tilbys befolkningen gjennom lånesamarbeid. Fylkesrådmannen anser det nødvendig at statlige bibliotekoppgaver omfatter et ansvar for å sikre medieforsyningen til et samlet bibliotekvesen, gjennom arbeid med avtaler og finansiering, samt regulering gjennom forskrifter (se vurdering § 3).

5. KONKLUSJON

Fylkesrådmannen foreslår at Aust-Agder fylkeskommune gir sin tilslutning til forslaget til endringer i lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek, med følgende forslag til tillegg til lovparagrafer samt presiseringer i forskrifter:

Selv om loven primært er en lov for folkebibliotek, kan det være hensiktsmessig å se det samlede bibliotektilbudet i kommunene under ett. Fylkesrådmannen anbefaler alternativ 2 i forslaget til §5, vedrørende kvalifikasjoner for biblioteksjefen.

Staten har en sentral rolle i å utvikle det norske bibliotekvesenet, og bibliotekmeldingen inneholder mange elementer som kunne tas inn i en lov. Fylkesrådmannen mener derfor at § 8 bør inneholde en beskrivelse av statlige bibliotekoppgaver. Sentrale elementer her bør være å beskrive samarbeidet mellom statlig og regionalt nivå samt ansvar for medieforsyning sett i lys av den digitale utviklingen, herunder rettighetsspørsmål, finansieringsløsninger og medieflyt.

Fylkesrådmannen mener at det er viktig å sikre den frie låneretten for alle, og sørge for en best mulig utnyttelse av bibliotekenes samlinger. Fylkesrådmannen foreslår derfor at sammenhengen mellom låneretten for alle (§ 1) og lånesamarbeidet (§ 3) bør presiseres i forskrift, slik at ikke låneretten begrenses ut fra lokale ønsker og tilpasninger.

Vedlegg:
Høring - endringer i lov om folkebibliotek